

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Strategisk miljøvurdering Natura 2000-plan 2022-2027

Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne
Natura 2000-område nr. 186
Habitatområde H162
Fuglebeskyttelsesområde F80

November 2021

Udgiver: Miljøstyrelsen

Redaktion: Miljøstyrelsen Storstrøm

Forsidefoto: Habitatnaturtypen indlandsklippe (8220) i Ekkodalen

Fotograf: Gunvor Asbjerg Jørgensen

ISBN: 978-87-7564-887-0

Indhold

1. Miljørapport for Forslag til Natura 2000-plan 2022-2027	4
1.1 Ikke teknisk resumé.....	5
1.2 Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer	5
1.2.1 Anden lovgivning	6
1.2.2 Andre relevante planer	6
1.3 Nuværende naturtilstand i Natura 2000-området og Nul-alternativ	8
1.3.1 Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen.....	8
1.4 Den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet	12
1.4.1 Flora, fauna og biologisk mangfoldighed.....	12
1.4.2 Befolkningen	13
1.4.3 Menneskets sundhed	14
1.4.4 Jordbund, vand, luft og klimatiske faktorer	14
1.4.5 Materielle goder og kulturarv	15
1.4.6 Landskab.....	15
1.4.7 Arter	15
1.4.8 Fredninger, fredede områder og vildtreservater	16
1.5 Eksisterende miljøproblemer	16
1.5.1 Planens påvirkning af truslerne i området	17
1.6 Internationale miljøbeskyttelsesmål.....	18
1.7 Planens indvirkning på miljøet.....	19
1.8 Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet	25
1.9 Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg	26
1.10 Overvågning	28

1. Miljørapport for Forslag til Natura 2000-plan 2022-2027

Den enkelte Natura 2000-plan er ifølge lovbekendtgørelse nr. 1976 af 27. oktober 2021 om miljøvurderinger af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) underlagt krav om miljøvurdering. SMV rapporten skal indeholde oplysninger, der følger af lovens bilag 4.

Natura 2000-planen er en overordnet statslig plan, som skal gennemføres gennem kommunale og andre ansvarlige myndigheders handleplaner, der har fokus på forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen. Der kan således ikke i forbindelse med den statslige plan foretages en konkret vurdering af indsatsernes miljøpåvirkning, da de statslige Natura 2000-planer ikke fastlægger, hvor den konkrete indsats skal gennemføres.

Natura 2000-område nr. 186 Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne består af habitatområde nr. 162 Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne og fuglebeskyttelsesområde nr. 80 Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne.

Natura 2000-området er ikke placeret nær den danske grænse, men på udpegningsgrundlaget for habitatområde nr. 162 findes Bechsteins flagermus. Bechsteins flagermus er en meget stationær art, og sommer- og vinteropholdssteder ligger normalt ikke mere end et par kilometer fra hinanden. Alt tyder på at Bechsteins ikke, eller yderst sjældent spreder sig over større åbne områder, herunder Østersøen. Det vurderes derfor, at planens indsatser med sikring af egnede levesteder for arter på udpegningsgrundlaget, ikke vil have en effekt over landegrænser for Bechsteins flagermus.

På udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde nr. 80 findes en række ynglefugle, bl.a. rummer området bestande af national betydning for arterne perleugle og trane. Hovedparten af ynglefuglene på udpegningsgrundlaget overvintrer uden for Danmarks grænser. Planens indsatser vedr. sikring af egnede levesteder for fugle på udpegningsgrundlaget, forventes at bidrage til at sikre og have gavnlig effekt på bestande af fuglene, især for den i Danmark fåtallige ynglefugl perleugle, men den mere almindeligt forekommende trane.

Yderligere indeholder Natura 2000-planen en indsats om udtagning af lavbundsJORDE, som bl.a. kan være til gavn for ynglefuglene rørdrum, plettet rørvagt, trane, engsnarre samt rørhøg. Endvidere indeholder Natura 2000-planen en indsats omkring revidering af bestemmelserne for vildtreservat Ølene, som har til formål at sikre raste- og ynglepladser for fugle mod forstyrrelse.

Det vurderes derfor, at planens indsatser med sikring af egnede levesteder for fuglene, udtagning af lavbundsJORDE samt revidering af reservatbestemmelserne potentielt kan have en gavnlig effekt på området bestande af ynglefugle som bevæger sig over landegrænser til f.eks. ynglepladser eller overvintringsområder i andre lande og verdensdele.

Planens øvrige indsatser, bl.a. sikring af en hensigtsmæssig drift og pleje af lysåbne naturtyper og udlægning af arealer til urørt skov, vurderes udelukkende at kunne påvirke naturtyperne lokalt. Området er ikke biologisk eller geografisk forbundet med områder, herunder Natura 2000-områder, i udlandet. Det vurderes derfor, at planen ikke har grænseoverskridende påvirkning ud over de ovenfor beskrevne for fugle og arter.

1.1 Ikke teknisk resumé

Natura 2000-planen medvirker til at sikre, at arter, fugle og naturtyper, som er omfattet af udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området på sigt opnår gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Derudover har de planlagte indsatser en positiv effekt for den øvrige natur, fugle og arter, der findes i området, og Natura 2000-planen medvirker således til at sikre den biologiske mangfoldighed generelt.

Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen har fokus på at sikre synergieffekter, skabe større sammenhæng i naturen og sikre en mere naturlig dynamik i området. Fx ved at sikre en mere hensigtsmæssig hydrologi, udtagning af lavbundsjord, gennemføre en grundlæggende indsats på hedearealer og udlæggelse af arealer med urørt skov. Dette kan ske gennem eksisterende og kommende tilskudsordninger vedr. plejeindsatser og lavbundsarealer, aftaler om nationalparker og aftaler om udlægning af urørt skov. Mere sammenhæng i naturen kan bl.a. realiseres vha. tilskudsordninger til sikring af pleje samt omlægning af lavbundarealer til naturarealer. Udtagning af lavbundsarealer vil desuden sikre, at CO₂ bindes i jorden, og indsatsen forventes dermed have en positiv klimaeffekt.

En særlig indsats rettes mod at sikre eller forbedre levesteder for lys skivevandkalv og bred vandkalv. Ligeledes revideres bestemmelserne for vildtreservatet Ølene, for at sikre de mange fuglearter i området.

Indsatsprogrammet vil have afledte effekter for befolkningen ved at skabe mulighed for større naturoplevelser i området. Desuden vil Natura 2000-planen kunne bidrage positivt til menneskers sundhed ved genskabelse af økosystemydelse, medvirke til binding af CO₂. Endvidere vil Natura 2000-planen bidrage til en påvirkning af jordbund og vand, som vurderes at blive påvirket med en reduceret næringstilførsel. Herved vil planen bidrage til realisering af vandområdeplanerne, der sigter mod god miljøtilstand i de danske vandområder.

Endelig vurderes planen at medvirke til en øget landskabelig værdi i området, og dermed samtidig understøtte de eksisterende fredninger samt bevarelse af kulturarven.

1.2 Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer

Indhold

Natura 2000-planen består af målsætninger for det enkelte Natura 2000-område og områdets udpegningsgrundlag, samt et indsatsprogram, der angiver retningslinjer for planens gennemførelse i planperioden 2022-2027. Målsætningerne består af overordnede målsætninger for hele Natura 2000-området samt konkrete målsætninger og afvejning af modstridende naturinteresser. Retningslinjerne om naturområdernes forvaltning i indsatsprogrammet, har både konkret og generel karakter. Endelig indeholder Natura 2000-planen et oversigtsskema, der viser naturtyper og arter på områdets udpegningsgrundlag.

Hovedformål

For området findes følgende overordnede målsætninger i forslag til Natura 2000-planen.

Naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Målet er:

- at Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne bliver et godt leve- og ynglested både for forekomster af ynglende fugle og for arterne på udpegningsgrundlaget. Der er særligt fokus på bred vandkalv, Bechsteins flagermus og perleugle, som kun har få forekomster i

Danmark.

- at arealet af skovnaturtyperne, tør hede (4030), surt overdrev (6230), tidvis våd eng (6410), hængesæk (7140), avneknippemose (7210), rigkær (7230), indlandsklippe (8220) samt levesteder for lys skivevandkalv sikres. De nævnte naturtyper og arter har enten en stærkt ugunstig bevaringsstatus eller store forekomster i den kontinentale biogeografiske region.
- at arealet med vinteregeskov (9170) er stigende.
- at arealet af rigkær (7230), surt overdrev (6230) og tidvis våd eng (6410) øges, hvor de naturgivne forhold gør det muligt, og der skabes sammenhæng mellem forekomsterne.
- at områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi og drift/pleje, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.
- at den økologiske integritet for området sikres derudover ved god vandkvalitet gennem reduceret tilførsel af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer, hvilket reguleres gennem vandområdeplanerne.

1.2.1 Anden lovgivning

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne. Det vil sige, at alle myndigheder skal lægge Natura 2000-planen til grund i arealdrift på egne arealer, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt. Offentlige lodsejere er bundet af planens målsætninger og kan vælge at gennemføre disse direkte i egne drifts- og plejeplaner. På lovområder som f.eks. fiskeriloven og vildtforvaltningsloven, hvor staten er myndighed, kan der følges op med nationale strategier.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning, og den indsats, som iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., på grundlag af konsekvensvurderinger, hvor dette er nødvendigt i henhold til lovgivningen herom. I det omfang, indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for lokalitetens forvaltning, er en konsekvensvurdering efter habitatdirektivet ikke påkrævet, men der kan kræves tilladelse eller godkendelse efter anden lovgivning.

Der er ikke gennemført vurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte Natura 2000-planer, idet planer, som direkte er forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning, ikke er omfattet af kravet om screening og evt. konsekvensvurdering.

1.2.2 Andre relevante planer

Anden generations Natura 2000-planer for 2016-2021 blev vedtaget i april 2016, og de opfølgende kommunale handleplaner blev endeligt vedtaget i foråret 2017.

Første generations Natura 2000-planer (2010-2015) fastlagde rammerne for en række grundlæggende indsatser, som f.eks. rydninger, forbedrede hydrologiske forhold og iværksættelse af plejetiltag. Disse indsatser blev fastholdt og videreført i anden generations Natura 2000-planer (2016-2021). I tredje generation Natura 2000-planer igangsættes nye indsatser med særlig fokus på fortsat pleje til sikring af beskyttede naturtyper, fugle og arter, sikring af naturlig dynamik og

større sammenhængende arealer fx udlægning af arealer til urørt skov, udtagning af lavbundsjord og ved at sikre en mere hensigtsmæssig hydrologi.

Natura 2000-planer, som omfatter fredskovpligtige arealer, og dermed er omfattet af skovloven, skal revideres med 12 års mellemrum, jf. skovlovens § 16, stk. 2. Det betyder således, at Natura 2000 skovplanerne, som er en del af 1. generations Natura 2000-planer, er gældende fra 2010 til udgangen af 2021 og at der i forbindelse med udarbejdelse af tredje generations Natura 2000-planer, også vil ske en revision af den del af Natura 2000-planerne, som omfatter fredskovpligtige arealer.

Vandområdeplaner og EU's havstrategi

N186 er beliggende i vandområdedistrikt Bornholm. Vandområdets økologiske og kemiske tilstand fremgår af vandområdeplanen for området.

For de Natura 2000-områder som også er omfattet af en vandområdeplan og Danmarks Havstrategi, er målsætninger og retningslinjer for indsatser om vandkvalitet, næringsstoffer, miljøfremmede stoffer, hydrologi og fysiske forhold samlet i vandområdeplanen og/eller i basisanalysen med tilhørende indsatskatalog og havstrategien. Disse mål og indsatser vil bidrage til at forbedre vandmiljøet og vandkvaliteten i Natura 2000-områderne og understøtte Natura 2000-planens målsætninger.

Landsplandirektiver og kommuneplaner

Natura 2000-områderne, der er udpeget i medfør af miljømålsloven, skal fremgå af landsplandirektiver og kommuneplaner. I henhold til Bekendtgørelse om planlægning nr. 1157 af 1. juli 2020, må kommuneplaner ikke stride mod en Natura 2000-plan, jf. lov om miljømål m.v. for internationale naturbeskyttelsesområder (miljømålsloven), en handleplan efter samme lovs § 46 a eller regler udstedt i medfør af samme lovs § 36, stk. 3, eller stride mod en Natura 2000-skovplan, jf. kapitel 4 i lov om skove. Af redegørelsen til planforslag, der ikke er direkte forbundet med eller nødvendig for et Natura 2000-områdes forvaltning, skal jf. bekendtgørelse om administration af planloven i forbindelse med internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter, indgå en vurdering af planforslagets virkninger på området under hensyn til områdets bevaringsmålsætninger.

Klimasikring

Regeringen har i december 2012 udgivet en handlingsplan for klimasikring af Danmark. Planen indeholder en lang række regeringsinitiativer, der skal medvirke til at skabe bedre rammer for klimatilpasningen lokalt. De enkelte kommuner har udarbejdet en klimatilpasningsplan. En vurdering af samspelet mellem den kommunale klimatilpasningsplan og Natura 2000-planen forudsætter kendskab til, hvor de forudsatte indsatser i Natura 2000-planen konkret vil blive gennemført sammenholdt med de indsatser, der skal gennemføres som led i klimatilpasningsplanen.

Kommunal klimatilpasningsplan

Såfremt konkrete projekter som led i den kommunale klimatilpasningsplan kan påvirke udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området væsentligt, skal der gennemføres en konsekvensvurdering af projektet, inden det kan gennemføres. Dette gælder dog ikke, hvis projektet gennemføres som led i Natura 2000-planen og dermed har som delformål at sikre, at naturtyper og arter opnår gunstig bevaringsstatus.

Natur- og Biodiversitetspakke

I december 2020 blev der indgået aftale om Natur- og biodiversitetspakken, som har til formål at fremme natur og biodiversitet i Danmark og bidrage til at bremse naturens tilbagegang. Natur- og biodiversitetspakken skal gennemføres i perioden 2021-2024. Med Natur- og Biodiversitetspakken

er der bl.a. afsat midler til udpegning af naturnationalparker, udlægning af urørt skov, forbedring af havmiljøet og udarbejdelse af strategi for forvaltning af truede arter.

Det fremgår af Lov om naturnationalparker, at ansøger, i forbindelse med ansøgningsfasen til etablering af naturnationalparken, skal udarbejde en projektbeskrivelse for etablering af naturnationalparken, samt en forvaltningsplan for området. Planen skal tage højde for internationale naturbeskyttelseshensyn, herunder skal det fremgå af redegørelsen, om forvaltningsplanens gennemførelse er afhængig af tilladelser, godkendelser eller dispensationer ligesom der skal indgå en beskrivelse af nuværende status for naturen i området. Forvaltningsplanen er tiltænkt at skulle sikre en vildere naturforvaltning, bl.a. i Natura 2000-områder. Det fremgår i den forbindelse af lov om naturnationalparker, at det forudsættes, at den vildere naturforvaltning er i overensstemmelse med bevaringsmålsætninger i Natura 2000-planen for berørte områder.

Forbud mod gødskning, sprøjtning og omlægning af §3-arealer

Pr. 1. juli 2022 træder et forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af § 3-arealer i kraft. Forbuddet vil gælde alle arealer, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 2 og 3 og vil i praksis hovedsageligt have betydning for ferske enge og strandenge, hvor der i dag kan være en lovlig drift med sprøjtning, gødskning og/eller omlægning. For de øvrige § 3-beskyttede naturarealer gælder der som udgangspunkt allerede et sådant forbud. En delmængde af de § 3 strandenge kan også være kortlagt som habitatnatur, mens de ferske enge ikke har en tilsvarende habitatnaturtype. Lovændringen forventes at have en gavnlig synergieffekt på Natura 2000-områderne, herunder evt. fugle og arter på udpegningsgrundlaget, samt de kortlagte habitatnaturtyper, både i form af en direkte effekt på de kortlagte strandenge og indirekte ved at mindske eventuel randpåvirkning.

1.3 Nuværende naturtilstand i Natura 2000-området og Nul-alternativ

I basisanalysen, der danner grundlag for Natura 2000-planen, er der foretaget en nærmere gennemgang af den nuværende naturtilstand i området.

1.3.1 Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen

Tidvis våd eng (6410) er hovedsageligt i en god naturtilstand, men enkelte arealer har en moderat til ringe naturtilstand, grundet forekomst af enkelte invasive arter, høj vegetation samt afvanding.

Naturtilstanden for surt overdrev (6230) er fordelt ligeligt mellem god til høj og moderat til ringe naturtilstand. Den gode til høje naturtilstand er på arealer, som afgræsses og har en lav vegetation. Den moderat til ringe naturtilstand skyldes især påvirkning af næringsstoffer fra naboarealer, samt forekomst af invasive arter.

Arealer med avneknippemose (7210) er i god naturtilstand, grundet få problemer med tilgroning i vedplanter og afvanding.

Naturtilstanden for hængesæk (7140) er moderat til god. Arealerne i moderat naturtilstand har en del højt voksende vegetation og flere vedplanter.

Tør hede (4030) er primært i moderat naturtilstand med enkelte arealer i god og rige naturtilstand. Den moderat-ringe tilstand skyldes hovedsageligt, at der i dokumentationspunktet er registreret få plantearter med høj botanisk værdi samt vedplanter og invasive arter.

Naturtilstanden for rigkær (7230) er moderat til god. Dette skyldes bl.a. manglende afgræsning, høj vegetation samt et lavt artsindhold i dokumentationscirklen.

Enekrat (5130) er i en god naturtilstand, grundet der ikke er problemer med tilgroning i høj vegetation eller vedplanter samt fravær af invasive arter.

Kildevæld (7220) er i en høj naturtilstand grundet udbredt fugtigbundsvegetation samt afgræsning som holder kildevældet lysåbent.

For indlandsklipper (8220) foreligger der endnu ikke et tilstandsvurderingssystem, hvormed naturtilstanden er ukendt.

I området er der kortlagt bøg på mor (9110), elle- og askeskov (91E0), vinter-egeskov (9170), egeblandskov (9160), stilkege-krat (9190), skovbevokset tørvemose (91D0) samt bøg på muld (9130). Den primære naturtype i området er bøg på mor (9110), hvoraf der er registreret ca. 310 ha med naturtypen. Omkring halvdelen af arealerne med bøg på mor (9110) indeholder mindre end 1 stort træ pr. ha. Sånde dødt ved forekommer på langt størstedelen af arealerne med mindre end 1 stk. pr. ha. Det samme er gældende for andelen af liggende dødt ved. Jf. den seneste Artikel 17-afrapportering til EU om habitatnaturtypernes tilstand, mangler der generelt store træer og dødt ved i skovhabitattyper.

For de øvrige skovnaturtyper i området gælder, at arealer kortlagt som bøg på muld (9130) primært rummer mere end 10 store træer pr. ha. Stående dødt ved forekommer på hovedparten af arealerne med 1-5 stk. pr. ha, og der er hovedsageligt registreret 1-5 stk. liggende dødt ved pr. ha på arealerne.

I ege-blandskovene (9160) forekommer der hovedsageligt mindre end 1 stort træ pr. ha. Samme forhold er gældende for andelen af stående dødt ved. Andelen af liggende dødt ved på arealerne er ligeligt fordelt mellem mindre end 1 stk. pr. ha, 1-5 stk. pr. ha samt 6-10 stk. pr. ha.

Arealer med vinteregeskov (9170) indeholder primært under 1 stort træ pr. ha samt under 1 stk. stående dødt ved pr. ha. Liggende dødt ved forekommer primært med 1-5 stk. pr. ha.

Endvidere rummer arealer med stilkege-krat (9190) ligeledes mindre end 1 stort træ pr. ha på hovedparten af arealerne. Næsten samtlige arealer indeholder 1-5 stk. stående dødt ved pr. ha. Liggende dødt ved forekommer primært som 1-5 stk. pr. ha.

De kortlagte elle- og askeskove (91E0) indeholder hovedsageligt mindre end 1 stort træ pr. ha. Omtrent 1/3 af arealerne indeholder 1-5 stk. stående dødt ved pr. ha. For liggende dødt ved er der en ligelig fordeling mellem kategorierne 1-5 stk. pr. ha, 6-10 stk. pr. ha samt mere end 10 stk. pr. ha. Næsten samtlige arealer med elle- og askeskov (91E0) er drænede.

Andelen af store træer på arealer kortlagt med skovbevokset tørvemose (91D0) varierer mere eller mindre ligeligt mellem alle fire kategorier. Hovedparten af arealerne indeholder mindre end 1 stk. stående dødt ved pr. ha. Liggende dødt ved forekommer primært med 1-5 stk. pr. ha. Arealer med skovbevokset tørvemose (91D0) er ligeledes drænede.

Inden for området er der kortlagt 37 småsøer med habitatnaturtypen næringsrig sø (3150), hvoraf cirka halvdelen har en god tilstand.

I Natura 2000-området er der endvidere kortlagt 18 søbred med småarter (3130), hvoraf hovedparten mangler en tilstandsvurdering. Desuden er der kortlagt 6 kransnålalge søer (3140), hvoraf 4 er i god tilstand. Endeligt er der kortlagt 5 brunvandede søer (3160), hvoraf de 4 er i høj tilstand.

Generelt er det gældende for søerne i moderat og ringe naturtilstand, at de ligger omkranset af skyggegivende træer og buske, og der er tegn på næringstilførsel og dermed opvækst af grønne trådalger.

I dette område er der to søer over 5 ha. For en af søerne er der foretaget en naturtypebestemmelse til kransålalgesø, mens naturtypen for den anden sø er ukendt. Miljømålet for Bastemose er en god økologisk tilstand. I basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027 er søen vurderet til at have en god miljøtilstand. Miljømålet for Ølene er en god økologisk tilstand. I basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027 er søen vurderet til at have en høj miljøtilstand.

I Natura 2000-området er 28 af de 36 kortlagte levestedssøer for stor vandsalamander i en høj til god naturtilstand, mens de resterende 8 er i moderat naturtilstand. Søerne i moderat tilstand er generelt præget af næringsstofbelastning i form af opvækst af grønne trådalger og dominans af liden andemad. Derudover er de ofte helt eller delvist skygget af træer og buske, da de ofte ligger i skoven.

På udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området findes endvidere bred vandkalv, lys skivevandkalv samt Bechsteins flagermus.

Bred vandkalv er i anden overvågningsperiode registreret på 7 lokaliteter i området, og i tredje overvågningsperiode registreret på 4 lokaliteter. Det vurderes, at arten har en stabil, men sårbar bestand i området.

Lys skivevandkalv er i både anden og tredje overvågningsperiode fundet på 5 lokaliteter i området. Det vurderes, at arten har en stabil, men sårbar bestand i området. Jf. DCE's NOVANA-afrapportering er både bred vandkalv og lys skivevandkalv formentlig mere vidt udbredte end det er dokumenteret ved den seneste NOVANA-periode fra 2012-2017.

Bechsteins flagermus er i anden overvågningsperiode fundet på en lokalitet i området, og i tredje overvågningsperiode på to lokaliteter i området. Arten forekommer således stabilt i Almindingen, men udbredelsesområdet er meget begrænset. Det betyder, at der er tale om en lille ynglebestand, som er særdeles sårbar over for ændringer i det omgivende miljø. Jf. DCE's NOVANA-afrapportering forekommer Bechsteins flagermus med en stabil bestand i N186, som det eneste område i Danmark.

Inden for området er der i alt kortlagt 6 levesteder for ynglefugle, 4 for rørhøg og 2 for plettet rørvagtel. Alle levestederne er i en god tilstand.

Der findes desuden en række fuglearter på udpegningsgrundlaget for områdets fuglebeskyttelsesområde, hvortil der ikke er udviklet en tilstandsberegning for levesteder. Det gælder rørdrum, rød glente, hvepsevåge, engsnarre, trane, perleugle, sortspætte samt rødrygget tornskade.

Rørdrum blev ikke observeret i området i forbindelse med NOVANA-overvågningen i 2019, hvilket ikke nødvendigvis betyder, at der slet ikke har været rørdrum i området, men der vil i så fald være tale om en meget fåtallig forekomst.

Rovfuglene rød glente og hvepsevåge er senest observeret med hhv. 0 og 2 ynglepar i området. Rød glente er ny på udpegningsgrundlaget mens hvepsevåge forekommer med en stabil bestand i området. Jf. NOVANA-afrapporteringen vurderes bestanden af rød glente at være stigende i Danmark, og bestanden af hvepsevåge vurderes at være stabil med omkring 650 ynglepar (2018) i Danmark.

Engsnarre forekommer sporadisk og fåtalligt i området, ved den seneste NOVANA-overvågning blev arten ikke observeret i området. Jf. DCE's NOVANA-afrapportering er den nationale bestand af engsnarre stabil med ca. 84 par.

Trane forekommer med et stigende antal ynglepar i perioden 2005-2019, senest i 2019 blev der registreret 17 ynglepar i området. Jf. DCE's NOVANA-afrapportering er den nationale bestand stigende og vurderet til 400-550 par.

Perleugle er registreret med 4 ynglepar i området ved den seneste NOVANA-overvågning. Arten forekommer fåtalligt, men rimelig stabilt i området. Jf. DCE's NOVANA-afrapportering er den nationale bestand stigende.

Sortspætte blev ikke registreret i området i den seneste NOVANA-overvågning. I henhold til DCE's NOVANA-afrapportering er den danske bestand af ynglende sortspætte stigende.

Rødrygget tornskade forekommer med 3 ynglepar i området. Arten er kun overvåget én gang, hvorfor den lokale bestandsdynamik endnu er ukendt. Jf. DCE's NOVANA-afrapportering er den nationale bestand af ynglende rødrygget tornskade stabil.

En række naturtyper og levesteder for arter og fugle, som området er udpeget for at beskytte, kræver vedvarende drift for at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus. Det gælder fx en række lysåbne naturtyper. Samtidig kræver andre naturtyper og levesteder i moderat til dårlig tilstand tiltag, der kan imødegå forringelse.

Hvis ikke indsatsprogrammet i Natura 2000-planen for tredje planperiode realiseres, er der risiko for, at den gode naturtilstand på den andel af naturarealerne, der nu er i god og høj tilstand ikke fastholdes. Der er ligeledes risiko for at naturtilstanden ikke forbedres på arealerne med moderat og ringe naturtilstand hvilket omfatter arealer med tidvis våd eng (6410), hængesæk (7140), surt overdrev (6230), tør hede (4030) samt rigkær (7230), da der bl.a. er behov for sikring af en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje.

Endvidere vil der være risiko for, at sikring af egnede levesteder samt bestandene af stor vandsalamander, Bechsteins flagermus, lys skivevandkalv og bred vandkalv ikke fastholdes og at bevaringsstatus for arterne forringes på biogeografisk niveau. Manglende realisering af indsatsprogrammet i Natura 2000-planen kan desuden medvirke til at levestederne for ynglefuglene rørhøg og plettet rørvagtel ikke fastholder den gode naturtilstand. Ligesom det vil betyde, at der er risiko for at bestanden af bl.a. hvepsevåge, trane og perleugle går tilbage på nationalt niveau, da indsatser i planen bidrager til at sikre fortsat pleje af levesteder for bl.a. fugle på udpegningsgrundlaget. Tilsvarende for indsatsen om udtagning af lavbundsjord, som dermed heller ikke kunne vil bidrage til bedre vandkvalitet til gavn for bl.a. stor vandsalamander og fugle.

Uden en særlig indsats for områdets skovnaturtyper, fx ved udlæg til urørt skov og naturnationalpark vil der ikke ske en forøgelse af mængden af store træer, liggende og stående dødt ved samt forbedret hydrologi for vådbunds skovnaturtyperne.

Hvis ikke indsatsprogrammet realiseres, risikerer man endvidere, at der ikke opnås mulighed for større naturoplevelser for befolkningen i området. Sekundært kan en positiv indvirkning på menneskets sundhed, klimatiske faktorer samt landskabelige værdi mistes.

Hvis ikke indsatsprogrammet i planen for tredje planperiode realiseres, er der endeligt risiko for at nye muligheder i forhold til naturformidling, undervisning, og forskning som følge af evt. udlægning af naturnationalpark ikke opstår og at nye muligheder for friluftsliv, turisme og flere unikke naturoplevelser ikke bliver mulige.

1.4 Den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet

I dette afsnit beskrives de øvrige miljøforhold i og udenfor Natura 2000-området, der kan blive væsentligt berørt af Natura 2000-planen.

1.4.1 Flora, fauna og biologisk mangfoldighed

Natura 2000-planen bidrager, ud over sikring af naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget for området, generelt til at sikre de øvrige naturtyper og arter, der findes inden for området. Natura 2000-planerne medvirker generelt til at etablere gunstige forhold for naturen. Hermed bidrager Natura 2000-planerne også til at opnå biodiversitetskonventionens mål om at sikre, at den biologiske mangfoldighed bevares, ligesom planen bidrager til at sikre levesteder for arter, der er beskyttet i medfør af generelle fredningsbestemmelser. Planens indsats om udarbejdelse af en national strategi for forvaltning af truede og rødlistede arter bidrager positivt i forhold til forvaltning af arterne. Planens indsats med at sikre en skovnaturtypebevarende drift og pleje er til gavn for skovnaturtyper men også til gavn for tilknyttede fugle og arter generelt.

Tilgroning med høje græsser, urter vedplanter eller invasive arter forandrer naturen og kan føre til ændringer i vegetationen, således at den naturlige, naturtype-karakteristiske vegetation erstattes af en vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrencesterke arter. Desuden kan tilgroning medføre forringelse af levestederne for områdets arter og ynglefugle. Genetablering eller opretholdelse af drift eller pleje, der modvirker tilgroning, herunder indsats målrettet bekæmpelse af invasive arter, vil både forbedre forhold for naturtyper på områdets udpegningsgrundlag og for truede arter generelt. Planens indsats vil således konkret forbedre forhold for naturtyper som surt overdrev (6230), hængesæk (7140), rigkær (7230) og tidvis våd eng (6410) på områdets udpegningsgrundlag.

Natura 2000-planens indsats på hedearealerne vil generelt bidrage til at sikre naturtypen tør hede (4030), og forbedre naturtilstanden på arealer i moderat til ringe naturtilstand. Indsatsen vil endvidere kunne forbedre tilstanden på arealer med moderat naturtilstand samt potentialet for bedre levesteder for de tilknyttede arter.

Kunstig afvanding med grøfter og dræn forandrer naturen og kan føre til ændringer i vegetationen således, at den naturtype-karakteristiske fugtigbundsvegetation påvirkes negativt. Genetablering af en hensigtsmæssig hydrologi kan modvirke denne udvikling, ligesom en mere naturnær hydrologi og dynamik kan medvirke til, at tidvis våd eng (6410), skovbevokset tørvemose (91D0), elle- og askeskov (91E0) og stor vandsalamander samt naturtyper og arter, der ikke er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området får forbedrede forhold.

Planens indsats om udtagning af lavbundslande kan bidrage til at skabe større sammenhængende naturområder med større robusthed i området til gavn for arter som stor vandsalamander, rørdrum, plettet rørvagtel, trane, engsnarre og rørhøg samt naturtyper som bl.a. rigkær (7230) og tidvis våd eng (6410).

Revision af reservatbestemmelserne for vildtreservatet Ølene, kan være med til at sikre en lang række fuglearter mod forstyrrelse.

Naturstyrelsen har sendt udkast til projektbeskrivelse for Naturnationalpark Almindingen i høring. Naturnationalparken har til hensigt at styrke natur og biodiversitet ved etablering af store sammenhængende naturområder, hvor naturen så vidt muligt får lov til at udvikle sig på egne

præmisser, og altså understøtte et økosystem med naturlige processer og dynamikker og med minimal brug af forvaltningsindgreb. Konkret betyder dette, at kommerciel skovdrift ophører, der indføres græsning, veteranisering af træer, hensigtsmæssig hydrologi genoprettes, der fjernes ikke-hjemmehørende træarter samt en række andre tiltag. Naturnationalpark med urørt skov vil påvirke både naturtyper, fugle og arter i området bl.a. når mængden af dødt ved øges til gavn for svampe og insekter. Endvidere vil opsætning af hegn, ændring af, samt etablering af stier, rekreative anlæg kan have en begrænsende effekt på dyrs færden i området og forstyrrelse. Andre tiltag som udlæg af kadaverplads kan have betydning for nogle, især fugle og arters fouragering, mens biodiversitetsindplantninger potentielt kan påvirke artssammensætningen i naturtyperne.

Udlægning af skove til urørt skov vil ligeledes medføre at skovdriften ophører og i vidt omfang overlades skoven til sig selv. Dermed vil der skabes plads til naturlige biologiske processer, som skaber flere levesteder for både svampe, insekter og fugle, og dermed øges den biologiske mangfoldighed. I overgangsperioden vil der ofte aktivt kunne blive skabt flere habitater f.eks. ved veteranisering af træer og skabelse af lysninger.

Med planens indsats for habitatnaturen sikres samtidig en stor del af den § 3-beskyttede natur i området. I og omkring Natura 2000-området findes bestande af fredede arter af padder, krybdyr og planter. Hertil kommer mange andre sjældne arter af bl.a. insekter, herunder dagsommerfugle og guldsmede, fugle, flagermus, vandplanter, mosser og svampe. Genetablering af hensigtsmæssig hydrologi og natur samt sikring af en hensigtsmæssig drift og pleje, skovnaturtypebevarende drift eller urørt skov vil i mange tilfælde medføre, at forholdene for ovenstående arter og naturarealer forbedres, idet deres naturgrundlag forbedres sammen med indsatsen for habitatnaturen.

1.4.2 Befolkningen

Natura 2000-område nr. 186 Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne er beliggende i Bornholms Regionskommune, der har et indbyggertal på 39.739. Natura 2000-planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området. Sikringen af den eksisterende natur kan have betydning for arealanvendelsen, idet der kan forekomme arealer, som i forbindelse med gennemførelsen af planen vil blive omfattet af en plejeindsats, som fx vil kunne medføre en ændret drift på arealerne. Desuden vil planen give mulighed for større naturoplevelser for besøgende i området, da der med gennemførelse af planen vil ske en forbedring af naturtilstanden

En del af Natura 2000-området er udlagt som vildtreservat, der sætter visse begrænsninger for færdsel i dele af området. Miljøstyrelsen gennemfører undersøgelser med henblik på afklaring af, om der er behov for efterfølgende revision af reservatbestemmelserne for vildtreservatet Ølene på baggrund af områdets udpegning til sikring af levestederne for ynglefugle. Dette kan have betydning for yderligere begrænsning af offentlighedens adgang.

Naturstyrelsen har sendt udkast til projektbeskrivelse for Naturnationalpark Almindingen i høring. Naturnationalparken planlægges etableret i dele af skovområdet, og skal medvirke til at styrke natur og biodiversiteten ved bl.a. at etablere store sammenhængende naturområder. Med etablering af naturnationalparken, forventes en påvirkning af befolkningens rekreative brug af området. Hegning og etablering af hensigtsmæssig hydrologi, som konsekvens af eventuelle hydrologiprojekter, kan potentielt have en betydning for befolkningens mulighed for at færdes i området på visse tidspunkter af året, men vurderes også at give befolkningen mulighed for mere spændende naturoplevelser. Der er i dag offentlig adgang til store dele af området.

Miljøstyrelsen arbejder på en løbende opdatering af oversigt over naturtyper, arter og fugle som findes i væsentlig forekomst i Danmark og om der er behov for yderligere sikring mod forstyrrelser

med fokus på træk- og ynglefugle samt pattedyr. Denne indsats vil også potentielt kunne medføre ændring i adgangsforhold.

1.4.3 Menneskets sundhed

Dette Natura 2000-område er et yndet udflugtsmål for både lokale og turister, hvor de offentligt tilgængelige områder benyttes til bl.a. rekreative aktiviteter så som vandring, løb, cykling mv., hvilket bidrager til menneskets sundhed. Natura 2000-planen har til formål at sikre, at de beskyttede naturtyper, fugle og arter bevarer eller opnår gunstig bevaringsstatus. Naturstyrelsen har sendt projektbeskrivelse for Naturnationalpark Almindingen i høring. Etablering af naturnationalpark med urørt skov i dele af området kan bevirke, at den rekreative udnyttelse af området ændrer sig, fx grundet etablering af helårsgræsning med store græssere i naturnationalparken, ligesom der vil være øget fokus på formidling af naturen til gavn for brugere af området.

Desuden bevirker planens indsatser om at sikre og forbedre områdets naturtyper samt levesteder for fugle og arter, at der generelt vil ske en forbedring af områdets biodiversitet og genskabelse af mere robuste økosystemer. Dette kan generelt påvirke menneskets sundhed ved forbedring og genskabelse af økosystemydelse som fx vand, træ, luftrensning, jordbundsdannelse, bestøvning m.m.

1.4.4 Jordbund, vand, luft og klimatiske faktorer

Mulig etablering af ny natur i forbindelse med udtagning af lavbundslande kan bidrage til at skabe større sammenhæng mellem de allerede eksisterende naturarealer, ligesom randpåvirkningerne af naturen fra tilstødende arealer med landbrugsdrift formentlig vil mindskes. Flere naturarealer med hensigtsmæssig hydrologi kan potentielt have en påvirkning på udledningen af en lavere mængde næringsstoffer til vandmiljøet. Dermed vil planen bidrage til realisering af vandområdeplanerne, der sigter mod god miljøtilstand i de danske vandområder.

Vandmætning af tidligere drænede jorde kan potentielt betyde mindre udledning af CO₂ i forbindelse med hydrologi-projekter. Denne indsats kan desuden medvirke til at mindske udledningen af CO₂ og påvirke kystvande, søer og vandløb positivt og bidrage til realisering af vandområdeplanen for området.

En forøgelse af arealet af den lysåbne naturtype hængesæk (7140) med deraf følgende opbygning af tørv, vil kunne medvirke til binding af CO₂.

Der kan, som følge af planens indsats om sikring af pleje på områdets terrestriske natur, ske udpining af jordbunden på arealer, der er næringsberigede som følge af nuværende eller tidligere gødsning.

Planens indsats om at reducere omfanget af arealer med rød-gran og ikke-hjemmehørende træarter i forbindelse med udlæg til urørt skov, kan potentielt betyde en ændring i udvaskning af næringsstoffer til vandløb og søer. Ligeledes kan udsætning af større græsserede dyr potentielt medføre slid på vandløbs- og søbrinker. Indsatserne kan påvirke områdets vandmiljø yderligere, da genskabelse af en hensigtsmæssig hydrologi er en prioritet i forvaltningen af urørte skove.

Det vurderes, at Natura 2000-planens øvrige indsatser for forbedring og sikring af de beskyttede naturtyper og arter ikke har indflydelse på luftkvaliteten.

1.4.5 Materielle goder og kulturarv

Natura 2000-planen indsatser omfatter pleje af de naturtyper, der findes på Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag, hvilket potentielt kan påvirke adgangen til og kvaliteten af områder, som har betydning for lokalbefolkningen. Planen vil ligeledes kunne påvirke kulturarv i form af bl.a. pleje af fortidsminder. I forhold til kulturarv er der i Natura 2000-område nr. 186 mange fredede fortidsminder og kulturarvsarealer, såsom voldsted, gravrøser, kildeanlæg og lignende. Indsatserne i Natura 2000-planen kan potentielt påvirke disse arealer eller adgangen til dem. Adgangen til naturområder og en højere værdi af naturen er beskrevet under emnet "Flora, Fauna og Biologisk mangfoldighed", "Befolkningen" og "Menneskets sundhed".

I området findes en del større og mindre fredede arealer som er beskrevet under "Fredninger, Bekendtgørelsesfredninger og vildtreservater".

Ved udlæg af urørt skov, bl.a. i forbindelse med eventuel etablering af naturnationalpark, forventes udbuddet af certificeret træ fra de udpegede arealer potentielt påvirket med et mindre udbud.

1.4.6 Landskab

Natura 2000-område N186 er karakteriseret ved at være et af Danmarks største samlede skovområder. Naturværdierne i området har rod i Bornholms gamle højlyngsområde, der nu for størstedelen er tilplantet med skov. Ud over den rene nåleplantage, der dominerer arealmæssigt, findes også løvskov og blandskov, til dels naturskov med ekstensiv drift på grund af terrænforholdene. I skoven er der rester af hede med oprindelse i Højlyngen samt søer og våde områder, der fortrinsvis afvandes gennem sprækkedalene. I Paradisbakkerne mod øst ses de bedst bevarede rester af Højlyngen på Årsdale Ret og en imponerende mosaik af hede, overdrev, moser og sprækkedale med søer, hængesæk eller løvskov dækker området. Skovene bærer generelt præg af omfattende forsøg på afvanding. Grøfterne er talrige og nogle steder, bl.a. ved Svinemosen, meget dybe. I skovene findes mange mindre vandhuller eller moseområder med hængesæk eller rigkær. Nogle af kærømråderne afgræsses med kreaturer eller heste. Uden for selve skoven findes større og mindre overdrevsarealer og større moseområder som f.eks. Ølene, Vallensgård- og Kærsgård moser.

Planen, med dens indsatser, vil kunne påvirke landskabet, fx hvis der udlægges urørt skov, ændres i hydrologien i området eller hvis krat og yngre skov ryddes med henblik på at skabe større driftsenheder og robusthed for lysåbne naturtyper. Ligeledes vil planen kunne påvirke oplevelsen af landskabet, da det kan ændre karakter hvor der fx udlægges naturnationalpark, hvormed landskabet kan ændre karakter med flere lysninger, mere vådbund og flere væltede træer.

1.4.7 Arter

Dette Natura 2000-område er et af de få steder i Danmark, hvor der findes bred vandkalv, lys skivevandkalv og Bechsteins flagermus. Desuden er området udpeget for at bevare 10 ynglende fuglearter, hvoraf perleugle har en væsentlig del af den danske bestand i området. Områdets forskellige naturtyper giver grundlag for mange specielle og sjældne arter. Blandt de arter der er truede (rødlistede) i Danmark, kan nævnes planterne bredbladet kæruld, rank viol, sump-viol, mose-vintergrøn og hylde-gøgeurt og insekterne bøgeløber, skovperlemorsommerfugl og månevandnymfe. Her ses også bilag IV-arterne grøn mosaikguldsmed, springfrø, markfirben og flere arter af flagermus. Endvidere er der også forekomst af ynglende natravn og lærkefalk.

Natura 2000-planen vil kunne påvirke forskellige bilag IV-arter, arter på udpegningsgrundlaget, arter som lever i tilstødende områder m.fl., da planen indeholder indsatser til forbedring af habitater og levesteder for fugle og arter såsom udlæg til urørt skov, hedepleje, udtagning af lavbundslande og dannelse af større og sammenhængende naturområder mv.

1.4.8 Fredninger, fredede områder og vildtreservater

Inden for området findes flere større og mindre fredede arealer, der tilsammen udgør ca. 275 ha. Fredningerne omfatter arealer omkring Ekkodalen, omkring Åremyr og Christianshøj, et lille område vest for Bastemose samt i Paradisbakkerne bl.a. flere af sprækkedalene, Årsdale Ret og en klippeløkke ved Kåsegård. Generelt har fredningerne til formål at bevare naturområderne og sikre offentligheden adgang hertil.

Sø- og moseområdet Ølene er udlagt som et vildtreservat på i alt ca. 114 ha. Formålet er at sikre gode betingelser for fuglelivet, for de arter og naturtyper som indgår i udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området og for de sjældne planter, der findes i området. Målet er endvidere, at publikum fortsat skal kunne opleve Bornholms største moseområde og det rige fugleliv fra områdets to fugletårne, hvorfor der er udlagt facilitetszoner her.

Natura 2000-planen indeholder indsatser, som skal bidrage til at sikre naturområderne herunder også levesteder for arter og fugle. En indsats om revision af bestemmelserne for vildtreservatet Ølene samt indsatser, som skal sikre en mere hensigtsmæssig hydrologi og plejetiltag som rydning og græsning, der kan påvirke naturværdier og beskyttelsen af fugle og arter positivt. Natura 2000-planen indeholder således indsatser, der direkte eller indirekte understøtter nogle fredningers formål, mens andre indsatser fra Natura 2000-planen ikke påvirker fredningernes formål.

1.5 Eksisterende miljøproblemer

Truslerne mod naturværdierne og områdets udpegningsgrundlag er beskrevet i basisanalysen, der danner grundlag for udkast til Natura 2000-planen for området. Planens mål er at sikre udpegningsgrundlaget mod disse trusler herunder prioritering i tilfælde af modstridende naturinteresser.

Deposition af luftbårne kvælstofforbindelser, herunder ammoniak kan påvirke næringsfattige naturtyper såsom hængesæk (7140) og indlandsklipper (8220). Naturtyperne har forskellig sårbarhed over for kvælstofdeposition. Emissionen af ammoniak fra landbruget reguleres gennem husdyrgodkendelsesloven, som bidrager til at mindske ammoniakudledning fra punktkilder. Næringstilførsel på arealer, der grænser op til dyrkede arealer, kan påvirke naturindholdet, men vurderes dog at udgøre en mindre trussel i dette område.

Tilgroning med høje græsser, urter og vedplanter forandrer naturen og kan føre til ændringer i vegetationen således, at den lavtvoksende og artsrige naturtype-karakteristiske vegetation erstattes af en mere artsfattig vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrence-stærke arter. Tilgroning er især et problem i naturtyperne tør hede (4030), hængesæk (7140), tidvis våd eng (6410) samt rigkær (7230).

Der er stedvist for de lysåbne naturtyper og for de våde skovbundstyper problemer med afvanding i området. Afvandingen påvirker især områdets tidvise våde enge (6410) samt skovnaturtyperne skovbevoksede tørvemoser (91D0) og elle- og askeskove (91E0). Afvanding i form af grøfter, dræn eller pumper forandrer ligeledes naturen og kan føre til ændringer i vegetationen, således at

den naturlige, naturtype-karakteristiske vådbundsvegetation erstattes af en vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrence-stærke arter, der er knyttet til mere tørre forhold.

Invasive plantearter er ikke-hjemmehørende arter, der fortrænger naturlig vegetation. Forekomst af invasive arter er en trussel, fordi arterne breder sig hurtigt og udkonkurrerer de arter, der er karakteristiske for naturtyperne. Invasive arter er særligt et problem på arealer med tidvis våd eng (6410), surt overdrev (6230) og tør hede (4030) og i mindre grad hængesæk (7140) og indlandsklippe (8220).

Fjernelse af hugstmodne træer og dødt ved i skove betyder, at skovene kommer til at rumme relativt få gamle træer og relativt lidt dødt ved, hvilket forringer levesteder for skovtilknyttede arter, herunder bl.a. mange vedboende svampe og insekter. Ifølge den seneste artikel 17-afrapportering til EU om habitatnaturtypernes tilstand, mangler der generelt store træer og dødt ved i skovhabitatyper. Almindelig skovdrift og dræning kan derfor udgøre et problem for områdets habitatnaturtyper i skov. I dette Natura 2000-område er der på en betydelig del af arealet med skovnaturtyper konstateret færre end et stort træ pr. ha samt mindre end 1 stk. stående hhv. liggende dødt ved pr. ha.

Flere fuglearter på udpegningsgrundlaget som bl.a. rovfuglene kan være påvirket af forstyrrelser nær redesteder som følge af områdets store rekreative brug.

Manglende egnede levesteder er generelt en trussel for arter på områdets udpegningsgrundlag, herunder særligt levesteder for lys skivevandkalv, bred vandkalv og Bechsteins flagermus, som kun har små og sårbare bestande i området.

1.5.1 Planens påvirkning af truslerne i området

I dette afsnit redegøres der for, om planen, med dens indsatser, potentielt vurderes at forværre eller afhjælpe ovennævnte trusler.

Planen indeholder en indsats om etablering af og fastholdelse af pleje på de lysåbne naturtyper, og der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur. Denne indsats forventes at nedbringe truslen om tilgroning og sikre egnede levesteder for arter og fugle på områdets udpegningsgrundlag. Herunder planlægges der gennemført en speciel indsats for pleje af hedearealer, som vil bidrage til at forbedre naturtilstanden på områdets arealer med tør hede (4030).

Sikring af en mere hensigtsmæssig hydrologi, samt fastholdelse af de indsatser der er gennemført for at forbedre hydrologien fra 2016-2021, vil bidrage til at stabilisere naturtilstanden og mindske behovet for en vedvarende indsats i de beskyttede naturtyper, der stiller særlige krav til hydrologien bl.a. tidvis våd eng (6410).

Indsatser gennemført i første og anden planperiode vedligeholdes, fx ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats, og vil medvirke til at skabe mere lysåben natur og nedbringe truslen fra tilgroning med vedplaner og invasive arter på områdets arealer med bl.a. hængesæk (7140), surt overdrev (6230), tidvis våd eng (6410) og rigkær (7230).

Yderligere vil udtagning af lavbundsjord kunne bidrage til at skabe sammenhængende arealer, øget robusthed og give mulighed for mere naturlig dynamik. En sådan udtagningen kan ligeledes kunne bidrage til at sikre levestederne for bl.a. arter og fugle tilknyttet våde naturtyper som stor vandsalamander, rørdrum, plettet rørvagtel, trane, engsnarre og rørhøg. Udtagningen skal også bidrage til at reducere udledningen af CO₂ og give et renere vandmiljø.

Indsatsen for de lysåbne naturtyper vil i stor udstrækning medvirke til at sikre forholdene for områdets udpegede fuglearter især rødrygget tornskade samt en lang række andre fuglearter, der benytter området som yngle- og fourageringsareal. Lige som udtagning af lavbundsjord kan bidrage til sammenhængende arealer, øget robusthed og give mulighed for mere naturlig dynamik. En sådan udtagning kan ligeledes være til gavn for bl.a. arter tilknyttet våde naturtyper som stor vandsalamander og en række fuglearter.

For skovnaturtyper, hvor det vurderes nødvendigt af hensyn til bevarelse af skovnaturtyper på udpegningsgrundlaget, sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje, hvilket også er til gavn for tilknyttede fugle og arter. Urørt skov (permanent ophør af drift m.v.) kan være en mulighed af hensyn til naturtyper og tilknyttede arter og fugle. Skovnaturtypebevarende drift og pleje samt urørt skov vil bidrage til at stabilisere naturtilstanden og mindske behovet for en vedvarende indsats i skovnaturtyperne og skabe mere struktur i skovene. Endvidere har Naturstyrelsen sendt projektbeskrivelse for Naturnationalpak Almindingen i høring. I naturnationalparken udlægges skovnaturtyper til urørt skov med naturlig død og henfald af træer og skovgræsning. Natura 2000-planens indsats om udlægning af urørt skov forventes at bidrage til at øge de positive skovstrukturer som dødt ved og store træer og dermed også forbedre levesteder for skovtilknyttede dyr, planter og svampe.

Der skal desuden generelt arbejdes for at sikre egnede levesteder for arter på områdets udpegningsgrundlag, og særligt fokus rettes på at forbedre tilstand af levesteder for lys skivevandkalv og bred vandkalv.

Miljøstyrelsen vil revidere bestemmelserne for vildtreservatet Ølene i forhold til at vurdere om fuglelivet er tilstrækkeligt beskyttet mod forstyrrelser.

Natura 2000-planen indeholder ikke indsatser mod trusler fra deposition af luftbåren kvælstof eller forstyrrelser af ynglefugles redepladser. Reduktion af kvælstofdeposition reguleres dog generelt af anden lovgivning.

1.6 Internationale miljøbeskyttelsesmål

Danmark har tilsluttet sig en række internationale konventioner indeholdende miljøbeskyttelsesmål, hvis indhold i en lang række tilfælde er indarbejdet i lovgivningen. For EU-lovgivningen gælder generelt, at den er implementeret i dansk lovgivning. Danmark har bl.a. ratificeret Ramsarkonventionen og Biodiversitetskonventionen. Biodiversitetskonventionens formål er bl.a. at sikre, at den biologiske mangfoldighed bevares. Formålet med Ramsarkonventionen er at beskytte vådområder med en særlig betydning for fugle. Danmark har udpeget 28 Ramsarområder, der alle indgår i EU's fuglebeskyttelsesområder. Ramsarområderne er dermed en del af det danske Natura 2000-netværk.

Planen er en udmøntning af EU's Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektiv implementeret i dansk lov via Miljømålsloven, lovbekendtgørelse nr.119 af 26. januar 2017 med senere ændringer. Planen vil sikre, at areal og tilstand af kortlagte naturtyper og levesteder for omfattede arter ikke går tilbage eller forringes. Samtidig vil der ske en særlig indsats for truede naturtyper og arter, hvilket er afspejlet i indsatsprogrammet i Natura 2000-planerne for tredje planperiode.

1.7 Planens indvirkning på miljøet

Natura 2000-planens indsats vedrører hovedsageligt forbedring af allerede eksisterende og beskyttet natur, idet evt. forbedrede vandforhold for naturarealer og eventuel udtagning af kulstofholdige lavbundsjord har en positiv effekt på særligt biodiversitet, men også i forhold til vand- og klimamål.

I tabel 1 herunder er gennemgået planens sandsynlige indvirkning på en række faktorer ifølge lovbekendtgørelse nr. 1976 af 27. oktober 2021, bilag 4.

Planens indvirkning på	Påvirkes	Ingen påvirkning	Redegør for indvirkning
Flora, fauna og biologisk mangfoldighed	X		<p>Der er indledningsvis i den strategiske miljøvurdering redegjort for planens indvirkning på miljøet over landegrænser.</p> <p>Natura 2000-planen medvirker generelt til at sikre, at flora, fauna og den biologiske mangfoldighed bevares og forbedres, idet planen medvirker til at skabe gunstige forhold for naturen.</p> <p>I Natura 2000-område nr. 186, Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne, vil en realisering af Natura 2000-planens indsatser om bl.a. at sikre en hensigtsmæssig drift og pleje af naturtyper og levesteder, medvirke til at hindre tilgroning af lysåbne naturtyper. Mere konkret betyder det, at naturtilstanden opretholdes og/eller forbedres, §3-beskyttet natur samt levesteder for bl.a. lys skivevandkalv, bred vandkalv, plettet rørvagtel og rørhøg sikres. Ligeledes vil planens indsats om udarbejdelse af en national strategi for forvaltning af truede og rødlistede arter, gavne de rødlistede og truede arter i området. Planen vil medvirke til at opnå sammenhæng i områdets natur ved at sikre større arealer med lysåbne naturtyper og dermed bidrage til en større robusthed for naturtyperne og de arter knyttet hertil.</p> <p>Fortsat pleje og genetablering af en mere hensigtsmæssig hydrologi vil modvirke tilgroning af lysåbne naturtyper som f.eks. rigkær (7230), hængesæk (7140), højmose (7110) og tidvis våd eng (6410) og dermed sikre</p>

		<p>områdets naturtyper og levesteder for rødlistede og fredede arter tilknyttet lysåbne naturtyper. Sådanne tiltag vil desuden medvirke til at sikre levesteder for bilag IV-arterne stor vandsalamander, bred vandkalv og lys skivevandkalv m.fl. Herudover forventes andre arter af planter, dyr, sommerfugle mv. også at have fordel af forbedret naturtilstand af de naturtyper i området, som de er tilknyttet.</p> <p>Desuden vil planen understøtte omlægning fra skovdrift til urørt skov på de skovbevoksede arealer, hvilket på sigt kan medføre forbedrede skovstrukturer med flere store træer, hulheder, råd og mere dødt ved, ligesom det må forventes at visse naturtyper kan ændre karakter. Flere lysninger, hulheder, råd og mere dødt ved i skovene vil fx være til gavn for en lang række arter som Bechsteins flagermus, rødrygget tornskade, perleugle, sortspætte, svampe og store insekter tilknyttet gamle træer og dødt ved.</p> <p>Planens indsats med at sikre en skovnaturtypebevarende drift og pleje er ligeledes til gavn for skovnaturtyper generelt men også til gavn for tilknyttede fugle og arter pga. bedre og mere varierede skovstrukturer.</p> <p>Naturstyrelsen har sendt projektbeskrivelse for Naturnationalpark Almindingen i høring. De tiltag der forventeligt kan sættes ind med i forbindelse med evt. etablering af naturnationalpark inden for dele af Natura 2000-området vil generelt bidrage til at bevare og forbedre flora, fauna og den biologiske mangfoldighed. Indsatser i forbindelse med evt. udlægning til naturnationalpark kan f.eks. omfatte græsning, rydning af nåletræsbevoksninger, skabelse af mere varierede skove, fjernelse af invasive arter og etablering af hensigtsmæssig hydrologi og andre tiltag til fordel for biodiversiteten.</p>
--	--	---

		<p>Almindingen rummer på nuværende tidspunkt store områder med nåletræsplantager med ikke-hjemmehørende træarter.</p> <p>Tiltag knyttet til evt. etablering af naturnationalpark Almindingen i dele af Natura 2000-området omhandler bl.a. en mere hensigtsmæssig hydrologi, hvilket fx vil kunne påvirke forekomster af elle- og askeskov (91E0) og skovbevokset tørvemose (91D0), som bliver vådere og hvor bevoksninger visse steder vil gå ud som følge af ændret vandstand. Opsætning af hegn kan potentielt påvirke passage for fauna ind og ud af området. Andelen af dødt ved vil øges, og der skabes på sigt forbedrede skovstrukturer med flere store træer, hulheder og dødt ved. Dette vil ligesom udlægning til urørt skov være til gavn for en lang række arter knyttet til store gamle træer og dødt ved.</p> <p>Ændrede hydrologiske forhold også i forbindelse med udtagning af lavbundsjord, kan potentielt bevirke at jordbunden stedvist bliver vådere, til gavn flere arter på udpegningsgrundlaget, herunder bl.a. stor vandsalamander og plettet rørvagtel, som er tilknyttet våde naturtyper på lavbundsjord.</p> <p>Flora, fauna og den biologiske mangfoldighed vurderes således at blive væsentligt positivt påvirket af planen.</p>
<p>Befolkningen</p>	<p>X</p>	<p>Natura 2000 planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området. For visse arealer vil gennemførelsen af planen betyde, at de vil blive omfattet af en plejeindsats, som vil kunne medføre en ændret drift eller hegning på arealerne.</p> <p>Planen vurderes desuden at give befolkningen mulighed for nye og større naturoplevelser, gennem indsatser om sikring og forbedring af naturkvaliteten i området samt eventuel udlægning til naturnationalpark.</p>

		<p>Visse indsatser, fx udlægning til urørt skov og evt. naturnationalpark, samt udtagning af lavbundsjord vil kunne medføre ændringer i adgangen til delområder indenfor Natura 2000-området.</p> <p>Der er offentlig adgang til store dele af området.</p>
Menneskers sundhed	X	<p>Natura 2000-planen medvirker til at sikre og forbedre naturgrundlaget i området, hvilket vurderes at have en positiv betydning for den rekreative udnyttelse af området, fx i form af vandring, løb og cykling, og dermed menneskets sundhed.</p> <p>Indsatsprogrammet vurderes kun potentielt, undtagelsesvist og på mindre arealer at kunne hindre den rekreative udnyttelse af områderne, der foregår i dag, og denne eventuelle påvirkning vurderes ikke at være væsentlig. Natura 2000-planen vil dog potentielt kunne medføre, at den rekreative udnyttelse af områder som evt. udlægges til naturnationalpark og urørt skov ændrer sig.</p> <p>Det vurderes at gennemførelse af planen vil bidrage positivt til menneskers sundhed gennem forbedring af områdets biodiversitet og genskabelse af mere robuste økosystemer. Dette kan generelt påvirke menneskets sundhed ved forbedring og genskabelse af økosystemydelse som fx vand, træ, luftrensning, jordbundsdannelse, bestøvning mm.</p> <p>Etablering af naturnationalpark kan give nye muligheder i forhold til naturformidling, undervisning, og forskning. Samtidig kan det generelt give nye muligheder for friluftsliv, turisme og flere unikke naturoplevelser.</p>
Jordbund	X	<p>Det vurderes, at en realisering af planens indsatser med sikring af pleje på arealerne, kan medføre udpining af jordbunden på arealer, der er næringsberigede som følge af nuværende eller tidligere gødskning. Det vurderes, at planen ikke påvirker jordbundens beskaffenhed idet, at</p>

			<p>indsatsprogrammet i planen ikke omfatter tiltag som vil kunne bevirke, at stoffer eller andet materiale vil kunne påvirke jordbunden, ligesom der heller ikke graves i området.</p> <p>Som følge af indsatser i forbindelse med eventuel etablering af nationalparken, vil en række forhold kunne ændres i forhold til lysindfald, jordbundsfugtighed m.v. Se desuden vurderinger i skemaet under "Vand" og "Flora, fauna og biologisk mangfoldighed"</p>
Vand	X		<p>Natura 2000-planen rummer ikke indsatskrav for vandkvaliteten, da disse krav fastlægges i vandområdeplanerne. Natura 2000-planens indsatser vedrørende naturpleje, udtagning af lavbundslande og forbedring af hydrologi vil medvirke til at tilbageholde næringsstoffer og dermed medvirke til at opnå vandområdeplanens mål.</p> <p>Eventuel etablering af nationalpark med potentiel etablering af hensigtsmæssig hydrologi vil kunne bidrage til mere frit strømmende vand og naturlige fluktuationer i vandstanden, hvilket er vigtige processer, der er med til at skabe variation og dynamik.</p>
Luft		X	<p>Det vurderes, at Natura 2000-planens indsatser ikke vil have indflydelse på luftkvaliteten, da de ikke medfører emission af stoffer til luften.</p>
Klimatiske faktorer	X		<p>Omlægning af lavbundslande fra omdriftsarealer til naturarealer kan potentielt medvirke til at begrænse udledningen af CO₂.</p> <p>En forøgelse af arealet af den lysåbne naturtype hængesæk (7140) med deraf følgende opbygning af tørv, vil kunne medvirke til binding af CO₂.</p>
Materielle goder		X	<p>Det vurderes, at indsatser i Natura 2000-planen ikke vil påvirke materielle goder idet, at realisering af indsatsprogrammet ikke berører ejendomme eller andre værdier for befolkningen. Fortidsminder, kulturarvsarealer, og adgangen til naturområder er vurderet under emnet "Flora, Fauna og Biologisk mangfoldighed", "Kulturarv, herunder</p>

			kirker, arkitektonisk arv og arkæologisk arv", "Befolkningen", "Menneskets sundhed" og/eller "Fredninger, Bekendtgørelsesfredninger og vildtreservater".
Landskab	X		<p>Det vurderes, at planen med dens indsatser vil kunne påvirke landskabet, fx hvis der udlægges urørt skov eller ændres i hydrologien i området. På samme måde vil det påvirke landskabet ved eventuel etablering af naturnationalpark, som desuden vil føre til ændringer i skovstrukturen med flere lysninger, dødt ved og store træer, som vil opfattes anderledes og give landskabet et andet udtryk i dele af området.</p> <p>Udtagning af lavbundsjord vil ligeledes kunne ændre landskabsindtrykket.</p>
Kulturarv, herunder kirker, arkitektonisk arv og arkæologisk arv	X		<p>I N186 findes en lang række fredede fortidsminder i form af bl.a. rundhøje, gravrøser mm. Der findes desuden flere kulturarvsarealer bl.a. Bornholms største sammenhængende fossile kulturlandskab i Vester Marie Plantage med agre, stendiger og rydningsrøser samt gravpladser med røser, stenlægninger og skibsformede stensætninger.</p> <p>Natura 2000-planens generelle indsatser om sikring af områdets udpegningsgrundlag vurderes at være med til at friholde en del af de mange fortidsminder i området fra tilgroning, som følge af opretholdelse eller etablering af en hensigtsmæssig naturplejeindsats. Desuden vurderes planens indsatser at være med til at bevare og sikre fund, der fortsat findes i jorden, fx indsats om urørt skov, da fortidsminderne herved sikres mod skovdrift og kørsel med tunge maskiner.</p>
Arter	X		<p>Natura 2000-området rummer en lang række arter, herunder flere arter på områdets udpegningsgrundlag og flere sjældne, fredede og rødlistede arter. Natura 2000-planen vil kunne påvirke forskellige arter i området eller arter som lever i tilstødende områder, da planen indeholder indsatser til forbedring af levesteder for arterne herunder især lys skivevandkalv og</p>

			<p>bred vandkalv, samt en række fuglearter. Indsatser som pleje af områdets naturtyper, sikring af en mere hensigtsmæssig hydrologi og udlægning af urørt skov vil potentielt have gavnlig effekt på levesteder for truede, sjældne og rødlistede arter i området bl.a. Bechsteins flagermus. Af arter på områdets udpegningsgrundlag forventes indsatser i Natura 2000-planen særligt at påvirke levesteder for bred vandkalv, lys skivevandkalv, stor vandsalamander samt en række fuglearter positivt ved mulighed for pleje af naturtyper, sikring af en mere hensigtsmæssig hydrologi, flere store træer og dødt ved.</p>
Fredninger, Bekendtgørelsesfredninger og vildtreservater	X		<p>Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen for området vurderes ikke at stride imod områdets fredninger, da fredningerne har til formål at bevare naturområderne og sikre offentligheden adgang hertil, hvilket Natura 2000-planen forventes at bidrage til. Indsatsprogrammet vil ligeledes understøtte formålet for Ølene vildtreservat, ved sikring af egnede levesteder for områdets fuglearter.</p>
Kumulative effekter	X		<p>Natura 2000-planen har til formål at sikre og forbedre naturkvaliteten for naturtyper, levesteder og arter på områdets udpegningsgrundlag. En realisering af indsatsprogrammet i planen kan potentielt medvirke til en kumulativ positiv påvirkning i samspil med konkrete projekter. En realisering af planens indsats om udtagning af lavbudsjorde vurderes at have en synergi med vandområdeplanens indsatser til sikring af vandkvaliteten i vandløb, søer og kystvande.</p>

Tabel 1. Gennemgang af planens indvirkning på en række miljøforhold.

1.8 Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet

Planen har indvirkning på de faktorer, der er listet i tabel 1. Vedrørende modstridende naturinteresser følger prioriteringen Natura 2000-planens retningslinjer. For så vidt angår modstridende naturinteresser henvises til Natura 2000-planens afsnit 3.3. Se i øvrigt afsnit om grundlag for prioriteringer nedenfor.

Natura 2000-planerne skal generelt sikre en højere kvalitet af naturen og bidrage til en større biologisk mangfoldighed, og Naturstyrelsen har sendt projektbeskrivelse for Naturnationalpark Almindingen i høring. Planen for Natura 2000-område nr. 186 indeholder desuden en indsats om udlægning af urørt skov. Begge dele kan medføre en ændret adgang til områder på visse tidspunkter af året hvor jordbunden vil være vådere, ligesom færdsel uden for veje og stier med tiden kan blive sværere som følge af væltede træer og eventuelle hegninger. Hvor staten udlægger urørt skov vil adgangen til området blive sikret gennem fortsat vedligeholdelse af veje, stier og friluftsfaciliteter i skovene vil fortsat være tilgængelige. På private arealer der udlægges til urørt skov vil de generelle adgangsregler som følger af Lov om naturbeskyttelse, fortsat gælde.

Udlægning af urørt skov vil ligeledes, alt efter beskaffenheden af arealet som udlægges til urørt skov, herunder fx beliggenhed som endnu ej er kendt, potentielt kunne påvirke forekomster af skovbevokset tørvemose (91D0) og elle- og askeskov (91E0), som bliver vådere og hvor bevoksninger visse steder vil gå ud som følge af ændret vandstand. Sådant en påvirkning vil fx kunne håndteres ved at følsomme forekomster af naturtypen sikres udeladt af arealet som udlægges til urørt skov.

Etablering af hegn om den eventuelle naturnationalpark vil potentielt kunne påvirke passage for fauna og mennesker ud og ind af området. En potentiel påvirkning kan imødekommes ved at der laves faunapassager, huller i hegnet og låger til både biler og mennesker, som skal sikre, at fauna vil kunne bevæge sig ud og ind af området, samt at adgangen for mennesker og biler sikres og fortsat vil være mulig.

Udsætning af større græssere i forbindelse med etablering af naturnationalpark vil potentielt kunne påvirke følsomme naturforekomster i området. Normalt vil en påvirkning af følsomme forekomster af naturtyper eller levesteder for arter kunne undgås ved at regulere græsningstrykket eller frahegne de følsomme naturtyper og/eller levesteder for arter, der findes i området.

Planen indeholder en indsats om at sikre sammenhæng i områdets natur, sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper og skovnaturtyper samt udtagning af lavbundsjord til natur. Ved såvel pleje af eksisterende natur som udlægning af landbrugsarealer til natur vil dette ske efter aftaler mellem lodsejeren og kommunerne og mod økonomisk kompensation via EU's landdistriktsprogram.

Planen indeholder en indsats om udtagning af kulstofholdig lavbundsgrunde. En udtagning af lavbundsgrunde vil, alt efter beliggenhed og omfang af projekterne som endnu ej kendes, potentielt kunne påvirke yngle- og rasteområder for bl.a. bilag IV-arten stor vandsalamander og fuglene rørdrum, plettet rørvagtel, trane, engsnarre og rørhøg. Levestederne vil potentielt kunne ændre karakter og blive vådere. En negativ påvirkning af levesteder for stor vandsalamander og fuglene vil kunne undgås ved fx at sikre tilstrækkeligt med egnede raste- og ynglesteder på det tidspunkt projektet realiseres, ligesom en nøje planlægning af anlægsfasen af projektet på bestemte tidspunkter af året, samt evt. brug af paddehegn, vil kunne forebygge ødelæggelse af yngle- og rasteområder, samt påvirkning af bestanden af stor vandsalamander. Evt. etablering af erstatningsbiotoper vil ligeledes kunne sikre opretholdelse af den økologiske funktionalitet for arterne.

1.9 Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planerne udarbejdes som følge af habitatdirektivets artikel 6. stk. 1, som fastslår, at medlemsstaterne skal iværksætte de nødvendige bevaringsforanstaltninger, hvilket bl.a. kan indebære udarbejdelse af hensigtsmæssige forvaltningsplaner, som er specifikke for lokaliteterne

eller integreret i andre udviklingsplaner, relevante retsakter, administrative bestemmelser eller aftaler. I Danmark udarbejdes Natura 2000-planer, som angiver overordnede og konkrete mål for lokaliteterne, indsatsprogram med retningslinjer og evt. mulighed for prioritere mellem forskellige naturtyper og levesteder for arter på udpegningsgrundlaget ved realisering af indsatsprogrammet.

Natura 2000-planen er en overordnet statslig plan, som skal gennemføres gennem frivillige og lokale indsatser. Natura 2000-planen udarbejdes på baggrund af en basisanalyse, der bl.a. præsenterer data, redegør for relevante trusler og naturtilstanden. Natura 2000-planen danner efterfølgende grundlag for udarbejdelsen af en Natura 2000-handleplan. Natura 2000-handleplanen udarbejdes af kommunale og andre ansvarlige myndigheder, og har fokus på de forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen af indsatserne.

Der kan således ikke i forbindelse med Natura 2000-plan foretage en konkret vurdering af indsatsernes miljøpåvirkning, da Natura 2000-planer ikke fastlægger hvor den konkrete indsats skal gennemføres. Miljøvurderingen er gennemført ud fra tilgængelig viden, bl.a. de oplysninger der fremgår af basisanalysen, udkast til Natura 2000-planen og det nationale overvågningsprogram, NOVANA.

I de seneste basisanalyser (offentliggjort juni 2020) redegøres der for relevante trusler, og dermed at der fortsat er behov for indsatser for at sikres den nuværende naturtilstand og på sigt opfylde habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivets mål. I tredje planperiode (2022-2027) er der fokus på at sikre mere naturlige processer og naturens robusthed bl.a. i form af sammenhængende arealer, udlæg af urørt skov og udtag af kulstofholdige lavbundslande. Derudover er der fokus på sikring af den eksisterende natur og levesteder bl.a. ved at fortsætte plejen af plejekrævende arealer, bekæmpe invasive arter, afsøge behovet for at udlægge forstyrrelsesfrie zoner og afsøge behovet for fiskeriregulering.

Overvejelserne har ført til, at der i Natura 2000-planen for N186, Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne planlægges gennemført flere generelle indsatser med at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje. Dette er ligeledes til gavn for tilknyttede fugle og arter. Dette omfatter, at der arbejdes for at sikre egnede levesteder for områdets fugle og arter, og bevarelse af skovnaturtyper som sikres gennem en skovnaturtypebevarende drift og pleje også er til gavn for tilknyttede fugle og arter. Der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper og skovnaturtyper.

Herudover vil en række specifikke indsatser bidrage til at sikre målsætningerne i Natura 2000-planen:

Naturstyrelsen har sendt projektbeskrivelse for Naturnationalpark Almindingen i høring. I dele af området kan der muligvis blive etableret naturnationalpark, som bl.a. også vil bidrage til at sikre arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget.

Urørt skov (permanent ophør af drift m.v.) kan være en mulighed af hensyn til naturtyper og tilknyttede arter og fugle. Ved udlæg til urørt skov skal der tages hensyn til levesteder for særligt følsomme arter.

Det planlægges endvidere at udtage lavbundsland, som forventes at blive omdannet til natur både til gavn for arter og fugle på udpegningsgrundlaget, men også en lang række andre arter og fugle. Udtagningen skal også bidrage til at reducere udledningen af CO₂ og et renere vandmiljø.

Der gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer med henblik på forbedring af naturtilstanden.

Tilstanden af levesteder for bred vandkalv samt lys skivevandkalv forbedres i overensstemmelse med arternes krav til disse.

Miljøstyrelsen reviderer endvidere bestemmelserne for vildtreservatet Ølene.

Planen har til hensigt at sikre udpegningsgrundlaget og fremmer herved den biologiske mangfoldighed generelt. En målsætning for en bestemt naturtype, fugl eller art vil dog kunne indebære en nedprioritering af andre naturtyper, fugle eller arter. For området er der foretaget følgende valg:

Prioriteringen af indsatser for naturtyper, fugle og arter beror på kendskab til forekomster, bestande og specifikke behov jf. basisanalysen for Natura 2000-området. Dertil er visse arter og naturtyper på forhånd prioriterede jf. EU's habitatdirektiv da de er af fællesskabsbetydning og har et særligt fokus. Tilgroning i vedplanter kan føre til at en naturtype ændrer sig fra en lysåben habitatnaturtype til en skov-habitatnaturtype. Ung tilgroning med vedplanter vil generelt være af mindre værdi i forhold til biodiversitet end ældre bevoksninger.

I Natura 2000-området kan en udvidelse af arealer med rigkær (7230) kan være i modstrid med bevarelse af elle- og askeskov (91E0), ligesom udvidelse af arealer med hængesæk (7140) kan være i modstrid med bevarelse af skovbevokset tørvemose (91D0), som er højt prioriteret inden for EU. Hvor skovtyperne er gamle og veletablerede søges de i planen bevaret. Yngre stadier af de omtalte skovnaturtyper kan fældes, hvor de er indvandret på gamle veludviklede typer af rigkær (7230) og hængesæk (7140). Rydning af unge elle- og askeskove (91E0) eller skovbevoksede tørvemoser (91D0) kan kun ske under forudsætning af, at arealet af skovnaturtypen opretholdes på nationalt biogeografisk niveau.

I dette område støder naturtyperne tidvis våd eng (6410) og avneknippemose (7210) flere steder op til hinanden med glidende overgange. Det prioriteres, jf. planen, en for tidvis våd eng (6410) optimal afgræsning frem for optimale betingelser for avneknippemose (7210), idet avneknippemose primært ligger på vådere arealer der er svært tilgængelige for afgræsning.

1.10 Overvågning

Resultatet af Natura 2000-indsatsen i forhold til udpegningsgrundlag og naturtilstanden bliver fulgt op på gennem det nationale overvågningsprogram, NOVANA, som Miljøministeriet er ansvarlig for. Desuden afrapporterer Danmark bevaringsstatus vedr. habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivet til EU-kommissionen hvert 6 år.

Basisanalysen bygger på kortlægningsdata og udgør det nuværende vidensgrundlag om status for områdets udpegningsgrundlag i forbindelse med Natura 2000-planlægningen. Basisanalysen gennemgår systematisk udpegningsgrundlaget med en beskrivelse af status for hver enkelt art, fugl og naturtype. Det er hensigten, at denne analyse opdateres i forbindelse med fremtidige planperioder.

Resume

Strategisk MiljøVurdering for forslag til Natura 2000-plan 2022-2027 for Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne (nr. 186). Miljøvurderingen sammenfatter Natura 2000-planforslagets påvirkning af miljøet.

Miljøstyrelsen
Tolderlundsvej 5
5000 Odense C

www.mst.dk